

GÄRDSMYGEN

Program Naturskyddsföreningen
i Botkyrka - Salem

Vår &
sommar **2025**

Naturskyddsföreningen
Botkyrka-Salem

c/o Harald W Thorburn
Strandvägen 12, 147 63 Uttran
E-post: styrelsen@gaerdsmygen.se,
kontakt@gaerdsmygen.se
www.gaerdsmygen.se
Plusgiro: 83 35 66-3
Kretsnummer 114 i SNF
Org.nr 80 2401-5441

Styrelse

Ordförande och vice ordförande

vakanta

Uppdraget att vara ordförande alternerar
månadsvis mellan styrelseledamöterna

Sekreterare Harald W Thorburn
070 565 24 64, harald.w.thorburn@telia.com

Kassör Birgit Hagsten 070 471 77 40

Ordinarie ledamöter

Hasse Andersson 070 657 35 39
hasse.tullinge@gmail.com

Bo Ljungberg 070 889 98 92
bo.ljungberg@yahoo.se

Helene Sjölund 076 633 52 37
helenes_mejl@hotmail.com

Anneli Ahlroth 070 838 94 70
familjen.ahlroth@gmail.com

Suppleanter

Sven Persson 073 726 87 28
juvenalis.petri@gmail.com

Jan "Poppe" Govella 070 788 42 83
jan.govella@gmail.com

Valberedning

Jan-Peter "Jampe" Falk 070 922 33 84
janpeter@zmedjan.se

Britta Ahlgren 070 493 33 64,
brittaahlgren_se@yahoo.com

Kontaktpersoner

Fjärilar, fåglar och fladdermöss

Hasse Andersson, Bo Ljungberg, Anneli Ahlroth

Skogsfrågor

Birgit Hagsten, Bo Ljungberg, Anneli Ahlroth

Hörningsnäsängen

Britta Ahlgren

Per Wallsten 070 249 81 92
p.wallsten2@gmail.com

Vattenfrågor

Jan Govella, Bo Ljungberg

Webbplatsen gaerdsmygen.se

Rolf Ekberg 076 854 06 11,
rolf_ekberg@yahoo.se

Programmet finns även på webbplatsen gaerdsmygen.se.
(Googla på Välkommen till Gärdsmysen.) Där kan finnas ändringar
och nyttikomna programpunkter.
Vill du få programmet med e-post i stället för på papper? E-posta
ditt namn och din adress till: botkyrka-salem@naturskyddsforeningen.se. Då spar vi lite tryckkostnad och porto.

Redaktionsruta

Redaktion: Hasse Andersson, Bo Ljungberg och Sven Persson

Grafisk form: Lena Thunell

Omslagsbild: Kartfjäril. Foto: Hasse Andersson

Gärdsmysen i programmet är tecknad av Björn Bengtsson

Studie
främmandet

Kretsens arrangemang sker i
samarbete med Studieförbundet

Söndag 9 februari

Bygg holkar till Tullingemaden!

Foto: Jan-Peter Falk

Naturskyddsföreningen samarbetar sedan många år med Botkyrka kommun med att mata småfåglar vid Tullingemaden. Föreningen vill nu också hjälpa till att tillverka ett tiotal småfågelholkar och en större fladdermusholk, som kommer att sättas upp i dagvattenparken. Kommunen står för materialkostnaderna. Vi inleder även ett projekt där vi följer upp varje år vilka fåglar och fladdermöss som använder holkarna.

Om ni vill hjälpa till med att tillverka dessa holkar så är ni välkomna att anmäla er. Instruktörer vid byggandet är vår medlem och funktionär i föreningen, Jan-Peter "Jampe" Falk, samt Lars-Eric Roxin som är aktiv inom föreningen BatLife Sweden.

Plats: I närheten av Hågelby i Tumba.
Närmare information om plats m.m. får ni i samband med er anmälan.

Tid: kl. 9.00 – cirka 14.00.
Föranmälan senast
3 februari

Kontakt och anmälan:

Jan-Peter Falk, SMS: 070 922 33 84, e-post:
janpeter@zmedjan.se

Fladdermusholkar

Foto: Lars-Eric Roxin

Vinterfåglar – en del hamstrar, men inte alla

När hösten kommer är det dags för många fågelarter att flytta söderut. För våra kvarstannande arter börjar en tuff tid för att klara vintern.

Den som har möjlighet att sätta upp en fröautomat kan passa på att studera arternas olika strategier för att klara födobehovet. Där ser man då hur flera fåglar tar ett frö och flyger iväg och hamstrar. Men inte alla. En del lever ”ur hand i näbb”. Talgoxar, blåmesar och grönfinkar är exempel på arter som använder matningen som snabbmatsrestaurang, medan nötväckor och entitor hämtar fröer gång på gång och lägger på hög för kommande dagar.

Att vinterfåglarna använder olika strategier för att överleva när mörker, svält och kyla hotar har intresserat forskare under lång tid. Av mesarna är det tofsmesarna och svartmesarna som hamstrar. En enda fågel kan göra upp till fyrtio besök vid fröautomaten under samma tid som en kringströvande talgoxe gör fem besök, har forskare räknat ut. Hamstrare har hundratals gömmor i trädens barkspringor och liknande platser utan att komma ihåg alla platser där de hamstrat sina frön. De samlar och gömmer ett frö i taget för hela gruppen av likasinnade hamstrare, där alla vet att de kan söka och hitta mat.

Nötskrikor och nötväckor är specialister på att hamstra inför vintern i särskilda depåer med nötter och frön, som de konstigt nog återfinner även när marken är snötäckt. Skator gömmer tillfälliga överskott av mat bland löv och buskar, vilket de noga täcker över med vad som finns intill. Bland ugglorna är sparvugglan (vår minsta uggle) en ihärdig hamstrare och kan fylla hela sitt bohål i en trädstam med fångade småfåglar för dagar då jakt-
en är sämre. Varfågeln, en vintergäst från Norrland, använder en mycket speciell metod för att spara mat för kommande bruk. Den spetsar sitt byte på buskars vassa taggar eller tornar, till exempel slån. Ser man en spetsad mus, eller kungsfågel lär det finnas en varfågel i närheten.

Hasse Andersson
text och foto

Nötväcka

Tisdag 18 februari

Föredrag om miljöåtgärder inom vattenkraften

Josefin Gustafsson presenterar delar av sitt mastersarbete från utbildningen till civilingenjör på KTH. Hon har arbetat tvärvetenskapligt med frågan kring miljöåtgärder inom vattenkraften. Under kvällen kommer hon att berätta mer om vattenkraftens miljöpåverkan, samt utmaningarna med energiomställningen som gör vattenkraften viktig i elsystemet.

Tid och plats: kl. 19.00–ca 20.30, Harbrostugan, Skyttbrinksvägen 2. P-skiva! Hållplats Skyttbrink för buss 713 från Tumba eller Tullinge.

Kontakt: Josefin Gustafsson, tel. 073 964 93 52,
e-post: josefin94@gmail.com

Itaipú-dammen i Paraguay

Foto: Bo Ljungberg

Irisguldstekel

Foto: Anders Eneroth

Onsdag 19 mars

Kallelse till årsmöte 2025

Förhandlingar enligt stadgarna beräknas ta en timme.
Därefter blir det fika och **en bildvisning av småkryp**.

Det är biologen och makrofotografen Anders Eneroth som kommer till oss och visar sina bilder från Fjärilsstigen och Hörningsnäsängen.

Plats: Harbrostugan, Skyttbrinksvägen 2. P-skiva! Hållplats Skyttbrink för buss 713 från Tumba eller Tullinge.

Tid: kl. 19.00–cirka 20.30

Föranmälan. Vi vill gärna att ni anmäler er till årsmötet några dagar i förväg.

Kontakt och anmälan: Harald Thorburn, SMS: 070 565 24 64,
e-post harald.w.thorburn@telia.com

Lördag 29 mars

Uddaberget, Mölnbo

Södertälje kommun

Foto: Peter Bohman

Rundvandring i naturreservatet Uddaberget. Detta helt nya reservat strax söder om Mölnbo har yta av hela 373 ha. Här finns rik flora och fauna i gamla barrskogar, lövlundar, hållmarker och sumpskogar samt branter och raviner.

Samling kl. 10.00 vid reservatets tänkta parkering och entré, vid Myrvägens förlängning (Här finns dock bara några få platser idag varför vi bör ta pendeltåget till Mölnbo!)

Vi gör en gemensam vandring till samlingsplatsen från stationen kl. 9.30.

Mer info och kontakt: Lars Klasén, tel. 073 563 80 01, sodertalje-nykvarn@naturskyddsforeningen.se

Övrigt: Medtag matsäck och stadiga skor!

Vandringen görs tillsammans med Naturskyddsforeningen i Södertälje-Nykvarn.

Lördagar i april och augusti

Ängsskötsel vid Hörningsnäs

Fagning lördagarna 5 och 12 april

Vi städar bort höstlöv, nedfallna grenar och ris. Det blir prydligt på slåtterängen och det gynnar vår- och sommarblommorna.

Föreningen har redskapen (räfsor). Tag gärna med egna redskap.

Foto: Bo Ljungberg

Slätter lördagarna 9 och 16 augusti

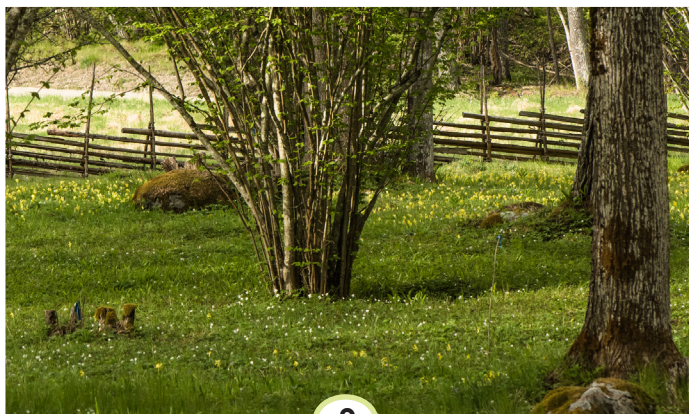
Hörningsnäsängen slåss sent så att blommorna ska ha fröat av sig först. Vi tar även med liar.

Tid: kl. 9.00 (Det går förstås att ansluta senare.) Tag med fika! Vi håller på ca fyra timmar.

Plats: Hörningsnäs naturreservat nära Skanssundet. Åk från Tumba via Vårsta och Grödinge kyrka till avtagsvägen mot Grönslett och därifrån 900 m färd till parkeringen vid gårdsgården. Buss 727 från Tumba till Hörningsnäs hållplats och därefter 900 m promenad.

Kontakt: Britta Ahlgren, tel./sms: 070 493 33 64 och Sven Persson, tel./sms: 073 726 87 28

Foto: Bo Ljungberg

Söndag 6 april

Vandring till Ekholmens naturreservat och Natura 2000-område

Foto: Anneli Ahlroth

Vi går i långsamt tempo på smala spångar ut till Ekholmen i sjön Aspen och lyssnar efter trummande hackspettar och andra vårfåglar. Vi brukar ofta höra mindre hackspett här. Läs gärna rapporten från förra året på vår webbplats. Vi ser spår av ovanliga insekter, växter, svampar och mossor i naturområdet med ett 60-tal grova ekar, sumpskog och skyddsvärt växt- och djurliv med hög biologisk mångfald.

När vi kommer fram tar vi paus med egen fika.

Vandringen görs tillsammans med Naturskyddsföreningen i Södertälje-Nykvarn.

Samling: Parkeringen vid Botkyrka Ridsällskap/Skrävsta gård

Tid: kl. 8.30–ca 10.30

Kollektivt: Busshållplats Hågelby, gå 1 km till Skrävsta.

Bil: Sväng av vid Hågelbyparken från väg 258 mellan Tumba och Alby. Parkera vid ridhuset i Skrävsta (eller vid Hågelbyparken).

Övrigt: Tag med fika. Klä dig varmt.

Kontakt: Anneli Ahlroth, tel. 070 838 94 70,
e-post: familjen.ahlroth@gmail.com

Välkomna!

Lördag 26 april

Fågelexkursion vid Simsjön

Denna lördagsmorgon besöker vi Simsjön i Södertälje kommun för att titta på fågellivet i den restaurerade fågelsjön. Från fågeltornet har vi goda chanser att få se olika sorters änder samt grågäss på nära håll. Trana och brun kärrhök häckar i sjön. Svarthakedopping och smådopping har vi också stor chans att få se och mycket annat.

Den lilla parkeringsplatsen vid sjön rymmer inte så många bilar varför vi bör försöka samåka. (Förslag att vi delar på bränslekostnaden i varje bil.)

Tid och samlingsplats: kl. 06.30 vid bensinstationen St1 intill Tullinge pendeltågsstation för samåkning

Förhandsanmälan till Bo Ljungberg, tel. 070 889 98 92, senast 20 april. Berätta hur många passagerarplatser ni har, om ni kommer med egen bil.

Brun kärrhök vid Simsjön

Foto: Bo Ljungberg

Svarthättan anländer till våra marker i början av maj.

Foto: Hasse Andersson

Tisdag 6 maj och torsdag 8 maj

Fågelpromenader vid Tullingemaden

Vi ordnar även i år några promenader vid Tullingemaden, där vi spanar in fågellivet. Alla är välkomna och inga förkunskaper behövs.

Ta gärna med kikare, vilket underlättar skådningen.

Vid regn ställs promenaderna in.

Tisdag 6 maj kl. 08.00–ca 09.30. *OBS tiden!*

Torsdag 8 maj kl. 18.00–ca 19.30

Samling: Parkeringen vid Tullinge strand–Sunnanvägen

Kontakt: Hasse Andersson, tel. 070 657 35 39, hasse.tullinge@gmail.com

Lördag 23 augusti

Fjärilsstigen vid Pålamalm

Vi promenerar i lugnt tempo längs Fjärilsstigen vid Pålamalm. Det blir en vandring på ca 4–5 km. Vi har bra chans att få se en del arter pärlmorfjärilar, gräsfjärilar och kanske någon annan spännande art om vädret är gynnsamt. Birgit Svensson och Hasse Andersson är dagens ciceroner.

Foto: Hasse Andersson

Svingelgräsfjäril kan numera ses längs fjärilsstigen.

Föranmälan: Hasse Andersson, tel. 070 657 35 39 eller hasse.tullinge@gmail.com senast tisdag 19 augusti

Tid: kl. 10.00–ca 13.00

Samlingsplats meddelas i samband med anmälan.

Övrigt: Medtag gärna fika och kikare!

Kartfjärilen (*Araschnia levana*)

-en invandrare från söder

Kartfjärilen sågs första gången i Sverige 1982 i Skåne. Den etablerade sig rejält där och efter ett antal år började den sprida sig norrut. I juni 2022 upptäcktes den första kartfjärilen i våra två kommuner, med ett exemplar i Grödinge och ett exemplar i Salem. Under 2024 har det blivit en fantastisk expansion av arten i hela vårt område, med bland annat fynd längs vår fjärilsstig vid Pålalm, intill Hallinge kvarn och några platser till. Samma utveckling sker även i våra grannkommuner.

Vårgenerationen

Sommargenerationen

Arten trivs i gläntor, längs grusvägar och på mindre hyggen med riklig förekomst av brännässlor, som är värdväxt för larverna. Larverna påminner en del om påfågellägers larver, som också lever på brännässlor. Speciellt för kartfjärilen är att den har två generationer som ser helt olika ut.

Vårgenerationen (formen *levana*), som flyger under maj-juni, har en rödgul grundfärg med många mörka fläckar. Sommargenerationen (formen *prorsa*), som flyger under juli-september, är brunsvart med breda vita till ljusgula band, samt ofta ett par smala streckade gulröda band på vingarna.

Mina egna observationer från förra året visade en stor individuell variation av vingteckningen hos formen *prorsa*.

Undersidan kan ha givit arten sitt namn.

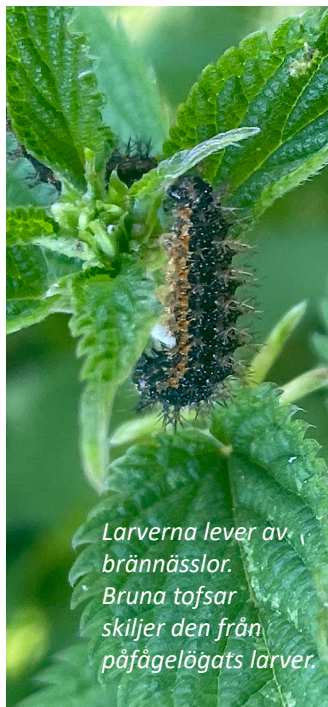
Namnet kartfjäril syftar på undersidans kartliknande mönster.

När man första gången upptäcker en kartfjäril brukar man förundras över dess litenhet, 30–40 mm i vingbredd, vilket är något mindre än hos t.ex. nässeljärilen.

Att kartfjärilen flyttar sin utbredning norrut kan troligtvis ha med klimatförändringarna att göra. Värdväxten brännässla är också så pass vanlig att arten har lätt att hitta bra ställen för honans äggläggning på nässelbladens undersida och larvernas överlevnad.

För att kunna följa artens fortsatta utbredning är det betydelsefullt om ni vill rapportera era fynd till Artportalen, eller till undertecknad. Ska bli intressant att se om kartfjärilen är här för att stanna.

Hasse Andersson
text och foton

*Larverna lever av
brännässlor.
Bruna tofsar
skiljer den från
påfågellägats larver.*

Naturskyddsforeningen
Botkyrka-Salem

c/o Hasse Andersson
Aftonvägen 7
146 31 Tullinge

